

Podobnie i szyprowie polscy w Toruniu mają swoją organizację ku czci owej Patronki.

Warszawa.

Bolesław Ślaski.

Prace rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego nad mapą etnograficzną państwa rosyjskiego.

Wydanie dobrej mapy etnograficznej stoi na porządku dziennym nie tylko u nas ¹⁾. Zajęli się i Rosyanie tą ważną dla etnografii kwestyą, mającą ścisły związek z zagadnieniami życiowymi poszczególnych narodowości. Powstała myśl ułożenia mapy etnograficznej w łonie ruchliwego i wielce zasłużonego w Rosyi Towarzystwa Geograficznego, w jego oddziale etnograficznym, w końcu roku 1910. Natychmiast utworzono specjalną komisję, która w ciągu pierwszego roku miała 3 posiedzenia dla opracowania całego szeregu cech etnograficznych, jakie powinny być podstawą przy sporządzaniu mapy i dla ułożenia planu najbliższych prac i potrzebnych na całą pracę funduszków. Zapewne dla zabezpieczenia jej możliwie większych środków materialnych, jak również wobec znaczenia tej pracy, komisja mapograficzna została utworzoną nie przy oddziale etnograficznym, lecz przy Towarzystwie Geograficznem całkiem niezależnie.

Działalność przygotowawcza komisji rozpoczęła się ściśle mówiąc w r. 1911. Oto szereg prac dokonanych w tym kierunku.

Przygotowano do druku następujące materiały: 1) Mapa rosyjskich narzeczy i gwar z objaśniającym je tekstem, opracowana przez Moskiewską dyalektologiczną Komisję; 2) Bibliografia literatury etnograficznej w języku rosyjskim o ludach Rosyę zamieszkujących rozpoczynając od 1700 r. (przystosowując się do potrzeb etnograficznej mapy przygotował D. K. Zielinin — 8000 nazw).

Postanowiono uznać za główny chociaż i nie wyjątkowy obiekt etnograficznej mapy ludność wiejską a środowiska kul-

¹⁾ Poruszali tę sprawę: A. Parczewski, prof. R. Zawiliński (Wista) ostatnio p. Leon Wasilewski (Lud, t. XVII. z. IV. i „Na ziemi naszej“ Nr. 21 — 1911 r.).

turalne (miasta) na razie zostawić bez opracowania, by z czasem poświęcić im specjalną mapę.

Postanowiono również mapę w jej ostatecznym stanie ograniczyć państwowymi granicami kraju, lecz na mapach przygotowawczych pozwolono przekraczać państwową granicę w tych wypadkach, gdy tego będzie wymagać szczególne położenie geograficzne badanej narodowości.

Następnie komisya podzieliła się na 9 poszczególnych oddziałów, mających pracować niezależnie jeden od drugiego.

1) Oddział językowy (prezes A. A. Szachmatow, sekretarz A. Rudniew) miał 3 posiedzenia. Zostały przygotowane spis języków i narzeczy państwa i spis instytucji i osób, między którymi można podzielić pracę zbierania danych językowych i zanotowania ich na mapach. Dwa razy była rozpatrywaną wyżej wspomniana mapa Mosk. Dyalekt. Komisji i poczyniono w niej szereg poprawek. Następnie postanowiono w 1912 r. zrobić mapę Jafetyckich języków, narzeczy i gwar na Kaukazie.

2) Oddział antropologiczny (prezes T. K. Wołkow, sekretarz Rudienko). Rozpoczęto przepatrywać drukowane i rękopiśmienne materyały antropometryczne. Właściwości antropologiczne wnoszą do mapy dyalektów. Wybrano 4 elementy: 1) wzrost, 2) wskaźnik głowy, 3) kolor włosów, 4) kolor oczu. Rozpoczęto robić mapy antropologiczne poszczególnych prowincji.

3) Oddział budownictwa (prezes N. M. Mogiłański, sekretarz A. K. Sierzputowski). Został rozpatrzony i opracowany schemat kwestyonariusza dla zbierania wiadomości o zabudowaniach, przedstawiony przez T. K. Wołkova. Członkowie oddziału rozdzielili między siebie wypełnienie kwestyonariusza według oddzielnych narodowości.

4) Oddział życia gospodarczego w 1911 r. prac nie rozpoczął.

5) Oddział ubiorów i upiększeń (prezes T. Wołkow, sekretarz D. Uchtomskij). Rozpatrzono i przyjęto kwestyonariusz dla zbierania danych o ubiorze i upiększeniach jego, przedstawiony przez T. Wołkova. Postanowiono porozysłać do wszystkich prowincji tablice z pytaniami, zastosowaniami do miejscowych warunków na podstawie ogólnego programu. Zrobiono spis osób, któreby mogły przyjąć udział w zbieraniu danych i wnoszeniu ich na mapy.

6) Oddział muzyki postanowił wejść w ścisły związek z zarządem komisji śpiewów ludowych, istniejącej przy Tow. Geogr. już od 1884 roku¹⁾.

7—9) Oddziały sztuki ludowej (ornamentu), wierzeń i prawa zwyczajowego w 1911 r. prac swych nie rozpoczęły.

Na rok 1912 był opracowany budżet. Tow. Geogr. naznażyło komisji 3.500 rs. (1500 rs. — druk bibliografii etnograficznej; 1.100 — druk mapy dyalekt. i tekstu; 300 rs. druk kwestyonaryusza; 600 rs. — wycieczki osób dla zbierania danych), w 1911 r. wydano 200 rs. na wycieczki kilku osób, które posłano celem dostarczenia materiałów dla oddziału antropologicznego.

Po wydrukowaniu sprawozdania Tow. Geogr. za 1912 r. postaram się podać do wiadomości czytelników „Ludu“ dalsze ciekawe i dla nas pouczające prace nad mapą etnograficzną naszych sąsiadów.

Neuchâtel.

Br. Piłsudski.

„Masło maślane“.

Powtarzanie w kółko jednej i tej samej myśli, a więc rodzaj kołowaczny myślowej, nazywamy ironicznie *masłem maślanem*. Zwroty typu *masło maślane*, nie zawsze atoli posiadają odcień ironiczny. Poezya ludowa ucieka się często do figur tego rodzaju jedynie tylko na wyrażenie pojęcia bezdenności, bezbrzeżności, nieskończoności.

Czytamy w bajkach ludowych słowackich: *Len čo mi mať povie, mne nešťastnej nešťastnici!* (Bożenna Niemcowa, Slovenské pohádky a pověsti, Praga czeska, bez roku, I., 213). *Ne boj se ani mačny mak*, (A. H. Szkultety i P. Dobszyński, Slovenské povesti, Rożnów, 1858, I., 258).

W serbszczyźnie ludowej trafiają się takie kwiatki:

Noćća noććasnja (Wuk Karadžić, Srpske narodne pjesme, Wiedeń 1841, I., 224, d). *Pomози mi jutrošnje jutro*. (Wuk Werczewić, Narodne pripovijesti i presude, Dubrownik, 1890, 261).

¹⁾ W Moskwie istnieje również przy Tow. Miłośników Nauk przyrodniczych, Antropol. i Etnografii bardzo czynna Muzykalno-Etnograficzna Komisya.